

Andrejka Štimpfel, OŠ Škocjan

DIDAKTIČNI PRISTOP PRI POUKU KNJIŽEVNOSTI ZA UČENCA PRISELJENCA

POVZETEK

Učitelji se moramo zavedati, da ima šola poleg staršev in ostalih dejavnikov zelo pomembno vlogo pri razvijanju branja, zato moramo skrbeti, da omogočimo učencem čim bolj spodbudno okolje, da jih seznanimo s procesom učenja ter da pri usvajanju branja in z njim povezane bralne pismenosti upoštevamo (bralne) učne strategije. Branje in odnos do branja sta v osnovni šoli ključnega pomena tudi za učence priseljence, ki se ob vstopu v šolo in v novo učno okolje srečajo tudi z novim jezikom. Z namenom, da bi lahko učitelji čim bolj uspešno pomagali učencem priseljencem na področju razumevanja jezika pri pouku književnosti, sem razvila didaktični pristop, individualno delo v slovenskem jeziku. Poglobljena interpretacija rezultatov je pokazala, da je aktivno individualno delo z učencem pozitivno vplivalo na motivacijo za branje/poslušanje književnih besedil, da je učenec napredoval v razumevanju prebranega/slišane besedila in da se je pri njem povečal interes za poustvarjanje umetnostnega besedila v slovenskem jeziku.

ABSTRACT

We, teachers, must be aware of the fact that, in addition to parents and other factors, the school has a very important role in developing reading skills; we must therefore make sure that we provide the most stimulating environment for the pupils; that we acquaint them with the learning process; and that we take into consideration the (reading) learning strategies during the acquisition of reading skills and of the reading literacies connected with it. Reading and the attitude towards reading are of key importance in primary school, also for immigrant pupils who encounter a new language when coming to school and to a new learning environment. With the intention of enabling teachers to provide efficient help to immigrant pupils with regard to language comprehension during literature lessons, I have developed a didactic approach, that is, one-on-one work in the Slovenian language. A detailed interpretation of the results has shown that active, one-on-one work with the pupil has had a positive effect on his motivation to read/listen to literary texts; that the pupil has made progress in understanding the text he has read/heard; and that his interest in re-creating a literary text in the Slovenian language has increased.

»Če ne bomo brali, nas bo pobralo« (Pavček, 2001) je na naslovnici programskega zvezka 29. slovenskega knjižnega sejma zapisana misel slovenskega pesnika Toneta Pavčka. Branje v osnovni šoli je ključnega pomena tudi za učence priseljence, katerih materni jezik ni slovenščina in ki se v naših šolah s slovenskim jezikom pogosto srečajo prvič. Podatki, pridobljeni s strani Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport, kažejo, da je med učenci priseljenci, vključenimi v slovensko osnovno šolo, največ tistih iz držav, nastalih iz nekdanje jugoslovanske države. Podatki iz šolskega leta 2013/14 kažejo, da jih največ prihaja iz Bosne in Hercegovine (309), sledi Kosovo (270), nato Makedonija (91), države EU (52) in v manjšem obsegu še druge države. Učitelji, zajeti v raziskavo, so povedali, da imajo največ težav ravno z albansko govorečimi otroki (Vižintin, 2013a), zato imajo v slovenskih osnovnih šolah

od leta 1996 naprej vsi učenci priseljenci pravico do učenja maternega jezika in kulture v okviru zmožnosti posamezne šole ter od leta 2007 pravico do opravljanja tečaja slovenščine (Vižintin, 2010).

V sodobnem času otroci svoj prosti čas pogosto zapolnijo s poseganjem po različnih elektronskih napravah in se tako oddaljujejo od branja, ki v šoli kljub hitremu napredku tehnologije še vedno ostaja osnovno sredstvo za pridobivanje novih znanj, veščin in spretnosti. Branje v osnovni šoli je ključnega pomena tudi za učence priseljence, katerih materni jezik ni slovenščina in ki se v naših šolah s slovenskim jezikom pogosto srečajo prvič. Učenci priseljenci v naši družbi še vedno predstavljajo problem za večino učiteljev, ker slednji menijo, da nimajo ustreznih znanj in primerov dobre prakse, kako z njimi učinkovito

delati. Namesto da jih dojemamo kot dodatno obremenitev in težavo v našem učnem procesu, jih skušajmo sprejeti kot doprinos nečesa novega, pozitivnega v učno okolje in izpostavimo dobre strani, ki jih lahko učenec priseljenc prinese v šolski sistem. Razvijanje ciljev medkulturnosti je najbolj neposredno mogoče dosežati ravno v razredih s kulturno in jezikovno raznolikimi učenci. Učenec priseljenc naj bo za nas učitelje izziv, pri čemer je naše poslanstvo, da ne govorimo o drugačnosti, temveč da se zavedamo, da smo vsi enaki in je naša naloga kakovostno učiti vse učence. Pri tem se moramo zavedati tudi tega, da pri delu z učencem priseljencem ni vse odvisno le od razrednika, temveč oblikuje učenčev proces učenja celoten tim, ki ga sestavljajo strokovni delavci šole v povezavi s starši in po potrebi tudi z zunanji ustanovami.

V slovenski šolski sistem se vključuje vse več učencev priseljencev, zato si pred tem ne smemo zatiskati oči, temveč moramo skrbeti za osebni razvoj in za pridobivanje novih znanj na področju dela z njimi, da jim bomo lahko ponudili čim več. Glede na to, da delo z učenci priseljenci v mnogih učiteljih še vedno vzbuja strah in občutek nekompetentnosti, sem v svoji magistrski nalogi razvila in preizkusila didaktični pristop, individualno delo v slovenskem jeziku, s katerim bo učitelj pri učencu priseljencu razvijal motivacijo za branje/poslušanje, razumevanje prebranega/slišanege ter interes za poustvarjanje književnega besedila (Štimpfel, 2015).

Ravno zato, ker menim, da učenci priseljenci ob vstopu v šolo zaradi izrazitega primanjkljaja na področju jezika in njegovega razumevanja še redkeje posegajo po slovenskih književnih besedilih in pogosto berejo le tisto, kar se od njih zahteva, pa še to z odporom, sem v svoji raziskavi stremela k temu, da sem učenca, ki sem ga predstavila v študiji primera, navdušila za branje književnih besedil, da je kasneje samostojno in rad posegal po umetnostnih besedilih v slovenskem jeziku.

Glede na zastavljene cilje in rezultate raziskave sem ugotovila, da je treba z učencem priseljencem v osnovni šoli delati individualno, pri tem izhajati iz njegovih jezikovnih in kulturnih razlik ter ga spodbujati k samostojnemu branju književnih besedil v slovenskem jeziku. Z individualnim pristopom učitelj sledi učenčevemu napredku, pri čemer prilagaja poučevanje njegovemu tempu in učnemu okolju. Učencu prilagaja tudi čas, dejavnosti, naloge, vsebine in drugo. Če želimo učencu priseljencu omogočiti spodbudno učno okolje, v katerem se bo dobro počutil in si želel usvajati novo znanje ter uporabljati slovenski jezik, je zelo pomembno, da z učencem menjavamo učno okolje. Delo v različnih prostorih pozitivno vpliva na motivacijo ter

pripravljenost učenca za delo, da se lažje in hitreje uči (Štimpfel, 2015).

Za ohranjanje in razvijanje motivacije je pomembno, da v pouk uvajamo raznolike didaktične pripomočke in načrtujemo pestre dejavnosti, pri katerih je učenec aktiven in se ne dolgočasi. Poleg tega je pomembno, da učitelj načrtuje po zahtevnosti prilagojene dejavnosti, ob katerih se bo učenec počutil uspešen (Štimpfel, 2015).

V raziskavi sem ugotovila tudi, kako zelo pomembno je, da razumevanje prebranega oz. slišanege besedila preverjamo na različne načine (bodisi z različnimi pisnimi izdelki, ustnimi oblikami preverjanja ali pa prek različnih didaktičnih nalog). Učitelj mora v razredu upoštevati potrebe vsakega učenca posebej in v skladu s tem prilagajati pouk. Nekateri učenci se lažje izražajo pisno, drugi ustno, zato jim moramo v procesu poučevanja ponuditi raznolike načine preverjanja, da lahko v najboljši meri pokažejo, da prebrano/slišano besedilo razumejo (Štimpfel, 2015).

Kako pa je z interesom za poustvarjanje pri učencu priseljencu? Ugotovila sem, da se slednji razvija postopno. Sprva mora biti učenec motiviran za branje/poslušanje književnega besedila, nato ga mora razumeti in šele temu sledi poustvarjanje. Pomembno je, da upoštevamo faze šolske interpretacije besedila, v katerih je tudi navedeno, da se poustvarjalne dejavnosti izvajajo praviloma na koncu. Učenec je šele tedaj, ko je motiviran in besedilo razume ter se nanj odziva, sposoben poustvarjati (sprva iskanje različnih asociacij, ilustriranje dogodkov iz knjige, vživljanje v književno osebo, nato pripoved zgodbe ob slikah, izdelava miselnega vzorca itd.) (Štimpfel, 2015).

Pri pouku književnosti je bistvenega pomena, da učitelj spodbuja učence k samostojnemu branju in jih navaja, da čim prej pridejo v stik s knjigo. Knjigo si sprva ogledajo, listajo po njej, si ogledujejo ilustracije in jo šele nato prebirajo. Naloga učitelja je, da učencem predstavi različne knjige z namenom, da bodo v prihodnje sami posegali po njih in jih z veseljem prebirali.

Na podlagi spoznanj in ugotovitev raziskave ter aktivnega dela z učencem priseljencem predlagam, naj učitelji pri delu z učenci priseljenci uporabijo individualen učni pristop. Pri tem je pomembno, da že na začetku natančno načrtujejo aktivnosti za učenca, pri čemer izhajajo iz njegovih močnih in šibkih področij ter predznanja. Učitelji naj za dosego čim boljših rezultatov pri učencu izvajajo notranjo diferenciacijo in individualizacijo ter personalizacijo. Poleg tega predlagam, naj redno spremljajo ter beležijo učenčev napredek in dosledno izvajajo načrtovane prilagoditve (Štimpfel, 2015).

Učitelj mora vsem učencem privzgojiti vrednoto, da je branje pomembno in da je razumevanje učnega jezika temelj vzgoje in izobraževanja. Dolžnost učitelja je, da s svojo pozitivno naravnostjo spodbuja posameznega učenca, da se motiviran loti reševanja nalog, kajti motivacija predstavlja ključ do dobrih rezultatov. Motiviran učenec si bo želel usvajati

novi znanje, pokazal bo interes za poustvarjanje in branje ter poslušanje književnih besedil v slovenskem jeziku. Samo motiviran bralec bo samostojno posegal po knjižnih policah in z zanimanjem prebiral književna besedila. Z branjem, ki je še vedno temelj vzgoje in izobraževanja, pa bo širil svoja obzorja in si utiral poti do novih znanj.

VIRI IN LITERATURA

Pečjak, S. in Gradišar, A. (2002). *Bralne učne strategije*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Štimpfel, A. (2015). *Didaktični pristop pri pouku književnosti za učenca priseljence v tretjem razredu osnovne šole*. Magistrsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.

Vižintin, M. A. (2010). Pouk maternega jezika in kulture pri učencih priseljencih: temelj za medkulturni dialog v slovenski osnovni šoli? *Sodobna pedagogika*, 61(1), 104–120.

Vižintin, M. A. (2013a). The integration of immigrant children in Slovenia: good practices from primary school [elektronska izdaja]. *Innovative issues and approaches in social sciences*, 6(2), str. 53–68.